

УДК 332.1:351.82:336.5
JEL Classification: D74; F51; O18
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-192-198>

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗМІЦНЕННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

© 2025 ЛУПАК Р. Л., МИКИТИН О. Є.

УДК 332.1:351.82:336.5
JEL Classification: D74; F51; O18

Лулак Р. Л., Микитин О. Є. Інструментарій зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни

У статті обґрунтовано актуальність зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни, що дає змогу розраховувати на стабілізацію загальнодержавної економічної ситуації, збереження стратегічних торговельних шляхів та створення умов для ефективної адаптації регіональної економіки до нових глобальних реалій. Виконано структурний і функціональний аналіз державної політики України у сфері зовнішньої торгівлі в умовах глобальних змін і воєнного стану. Здійснено комплексне дослідження факторів, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність бізнесу на регіональному рівні, зокрема в контексті порушення глобальних торговельних ланцюгів, зменшення обсягів експорту, блокади морських портів, зростання імпортозалежності та нових торговельних обмежень. Запропоновано комплексний інструментарій зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни, що включає інституційні, економічні, технологічні, ринкові, соціальні та політичні групи інструментів. Окреслено роль законодавчих і нормативно-правових змін, антикризового управління, міжрегіональної координації, фінансово-кредитної підтримки, інвестиційних стимулів, страхування ризиків, цифровізації зовнішньоторговельних операцій, модернізації логістики, стартап-підтримки, диверсифікації ринків, дипломатії, протекціонізму, відновлення зайнятості, інтелектуалізації праці, соціалізації торгівлі, зміцнення зв'язків, переговорів та угод, політичної стабілізації у відновленні та зміцненні зовнішньоторговельної безпеки регіонів України. Зроблено внесок у розробку стратегічних рекомендацій для зміцнення зовнішньої торгівлі в умовах війни, пропонуючи конкретні практичні рішення для відновлення та розвитку торговельних зв'язків на регіональному рівні, забезпечення економічної та національної безпеки України.

Ключові слова: зовнішньоторговельна безпека регіону, регіональна економіка, війна, зовнішня торгівля, зовнішній ринок, бізнес, ризики, загрози.

Табл.: 1. **Бібл.:** 12.

Лулак Руслан Любомирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-2980-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Микитин Олег Зеновійович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.z.mykytyn@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9016-6757>

UDC 332.1:351.82:336.5

JEL Classification: D74; F51; O18

Lupak R. L., Mykytyn O. Z. Instruments for Strengthening the Foreign Trade Security of Ukraine's Regions in Wartime Conditions

The article substantiates the relevance of strengthening the external trade security of Ukraine's regions in wartime conditions, which allows for the stabilization of the overall economic situation in the country, the preservation of strategic trade routes, and the creation of conditions for the efficient adaptation of the regional economy to new global realities. A structural and functional analysis of Ukraine's State policy in the field of foreign trade under conditions of global changes and partial law has been made. A comprehensive study of the factors affecting the foreign economic activity of businesses at the regional level has been carried out, particularly in the context of disruptions in global trade chains, a decrease in volumes of exports, the blockade of seaports, increased import dependence, and new trade restrictions. A comprehensive instrumentarium for strengthening the external trade security of Ukraine's regions in wartime conditions has been proposed, which includes institutional, economic, technological, market, social, and political groups of instruments. The role of legislative and regulatory changes, crisis management, interregional coordination, financial and credit support, investment incentives, risk insurance, digitalization of foreign trade operations, logistics modernization, startup support, market diversification, diplomacy, protectionism, employment recovery, labor intellectualization, trade socialization, strengthening of ties, negotiations and agreements, political stabilization in the restoration and strengthening of the foreign trade security of Ukraine's regions has been outlined. Contributions have been made to the development of strategic recommendations for strengthening foreign trade in wartime conditions, offering specific practical solutions for the restoration and development of trade relations at the regional level, ensuring the economic and national security of Ukraine.

Keywords: foreign trade security of the region, regional economy, war, foreign trade, foreign market, business, risks, threats.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 12.

Lupak Ruslan L. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Україна вже тривалий час перебуває в умовах війни, що суттєво вплинуло на стан національної економіки. Зміни охопили всі галузі та сектори, до яких довелося якнайшвидше адаптуватися, розробляючи нові підходи для забезпечення стійкості та стабільного функціонування. Особливо гостро постали питання розвитку зовнішньоторговельних відносин, адже порушення логістичних ланцюгів, утрата традиційних ринків збуту, блокування морських портів і зростаючі ризики для вітчизняного бізнесу призвели до значного скорочення обсягів експорту та, водночас, до необхідності нарощування імпортних поставок товарів, які донедавна масово вироблялися в Україні.

З початку війни регіональна економіка України зазнала критичних змін, спричинених руйнуванням виробничої та логістичної інфраструктури, зниженням рівня інвестиційної привабливості, скороченням виробничих потужностей у багатьох галузях та іншими втратами. Щоб стійко подолати ці виклики, існує нагальна потреба в комплексній стратегії економічного відновлення, у якій пріоритетне значення надаватиметься розширенню зовнішньоторговельних відносин, інтеграції у світову економіку та зміцненню позицій вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках.

У таких умовах регіони України стикаються з потребою пошуку альтернативних ринків збуту та диверсифікації зовнішньоторговельних потоків, модернізації транспортної інфраструктури та митних пунктів, забезпечення безперебійного постачання критично важливого імпорту шляхом створення на прикордонних територіях нових логістичних хабів і складських комплексів та ін. Таким чином, упровадження широкого спектра інструментів зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів стає запорукою економічної стійкості та стабільного розвитку національного господарства.

Питання зовнішньоторговельної безпеки залишається актуальним, а необхідність його вирішення зумовлена появою нових глобальних тенденцій, посиленням конкурентної боротьби на зовнішніх ринках, впливом геополітичних чинників, а також зростанням невизначеності та ризикованості світового економічного середовища.

Динамічні процеси світової економіки, загострення торговельних війн, порушення глобальних ланцюгів постачання, зміни в регуляторній політиці окремих країн і посилення протекціонізму створюють нові ризики та загрози для стійкості зовнішньої торгівлі, а отже, можуть погіршити рівень зовнішньоторговельної безпеки країни та її регіонів. За таких тенденцій стійкість зовнішньоторговельної безпеки регіонів має ключове значення на шляху до побудови конкурентоспроможної та високорозвиненої національної економіки. Відповідно, існує потреба в розробленні та реалізації новітнього інструментарію, спрямованого на зміцнення позицій регіонів у міжнародній торгівлі, підвищення їх адаптивності до змін у глобальному економічному середовищі та мінімізацію потенційних ризиків і загроз. Відповідні висновки зроблено на основі результатів досліджень таких науковців, як І. Бабець [1, с. 101–110; 2, с. 85–91], Ю. Березівський [12, с. 41–54], Т. Васильців [3, с. 16–32; 11, с. 7–24], В. Гетьманський [11, с. 7–24], О. Гримак [12, с. 41–54], І. Драган [10, с. 17–37], М. Дубина [12, с. 41–54], О. Заїка [4], А. Збарська [12, с. 41–54], О. Іляш [10, с. 17–37; 11, с. 7–24], Р. Колісніченко [10, с. 17–37], М. Куницька-Іляш [12, с. 41–54], М. Петелицький [5], Н. Петренко [6, с. 112–118], П. Поліщук [6, с. 112–118], К. Редько [7, с. 215–222], О. Соколовська [8, с. 97–102], Ю. Тимчишин [9, с. 83–88], І. Ткаченко [7, с. 215–222] та ін.

Попри наявність сформованого інструментарію зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів, його оновлення є необхідністю, особливо в умовах масштабних трансформацій світового ринку. Так, поява нових торговельних блоків, зміна логістичних маршрутів, посилення геоекономічних ризиків вимагають перегляду та вдосконалення наявного інструментарію, здатного адаптувати регіональну економіку до таких змін і забезпечити її зовнішньоторговельну безпеку.

Враховуючи, що Україна перебуває в умовах війни, а регіональна економіка зазнає значного дисбалансу та не здатна самотійно забезпечувати потреби у виробництві значної частини продукції, особливо критично важливою стає стратегія зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів.

Метою статті є наукове обґрунтування інструментарію зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни.

Регіональна економіка України з початку війни зазнала значних змін, що мали глибокий вплив на її стабільність і розвиток. Війна призвела до значних руйнувань інфраструктури, сповільнення діяльності та повної зупинки багатьох підприємств, посилення міграційної активності населення та інших втрат. Зокрема, суттєво змінилися зовнішньоторговельні відносини, коли через блокаду торгових шляхів та порушення виробничих ланцюгів довелося по-новому налагоджувати експортно-імпорتنі операції.

Послаблення зовнішньоторговельної безпеки регіонів стало ключовим викликом для забезпечення економічної стійкості України, що вимагає від органів регіональної влади розробки нових інструментів і стратегій для відновлення та зміцнен-

ня торговельних зв'язків, захисту критично важливих галузей і посилення економічної адаптації до нових умов. При цьому вибір інструментарію для зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіону має базуватися на необхідності інтеграції місцевого бізнесу в глобальні торговельні мережі та забезпечення взаємодії з міжнародними партнерами.

Також важливо враховувати, що забезпечення зовнішньоторговельної безпеки регіону передбачає не лише відновлення традиційних поставок і ринків збуту, а й активну адаптацію до нових глобальних економічних реалій.

З огляду на наведену аргументацію, зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни має здійснюватися за допомогою комплексу інструментів інституційного, економічного, ринкового, соціального та політичного спрямування, узагальнених у *табл. 1*.

Таблиця 1

Інструментарій зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни

Групи інструментів	Інструменти	Засоби та заходи
1	2	3
Інституційні	Законодавчі та нормативно-правові зміни	Прискорене ухвалення нормативних актів для забезпечення безпеки зовнішньої торгівлі та економічної стабільності в умовах війни
	Антикризове управління	Створення державних органів для швидкого реагування на кризові ситуації та пошуку нових напрямів розвитку зовнішньої торгівлі
	Міжрегіональна координація	Взаємодія органів влади для оперативного реагування на порушення та блокування міжнародних торгових маршрутів
Економічні	Фінансово-кредитна підтримка	Надання широкої фінансової допомоги для розвитку зовнішньоекономічної діяльності релокованому бізнесу
	Інвестиційні стимули	Створення пільгових умов і надання державних гарантій інвесторам, що бажають вкладати в українську економіку під час війни
	Страховання ризиків	Реалізація програми страхування для захисту локального бізнесу та надання їм компенсацій за втрати через воєнні дії
Технологічні	Цифровізація зовнішньої торгівлі	Використання електронних платформ, автоматизація митних процедур та інших цифрових технологій для збільшення обсягів зовнішньоторговельних операцій
	Модернізація логістики	Застосування новітніх технологій для доставки товарів за новими міжнародними логістичними маршрутами
	Стартап-підтримка	Підтримка розробок інноваційних технологій для створення альтернативних логістичних рішень для зовнішньої торгівлі у воєнний час
Ринкові	Диверсифікація ринків	Пошук нових зовнішніх ринків, розвиток альтернативних експортно-імпорتنих каналів, розширення спектру експортної продукції
	Дипломатія	Активне укладання нових багатосторонніх угод з метою створення альтернативних маршрутів постачання та обходу блоkad
	Протекціонізм	Підтримка місцевих виробників через фінансування та пільгове оподаткування для зменшення імпортозалежності регіональної економіки та забезпечення її стійкої до переформатування зовнішньої торгівлі

1	2	3
Соціальні	Відновлення зайнятості	Розроблення та реалізація програм для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, забезпечення необхідним трудовим потенціалом, який активно залучатиметься на підприємства, що спеціалізуються на зовнішньоекономічній діяльності
	Інтелектуалізація праці	Проведення перепідготовки працівників у сферах логістики, IT і підприємництва для підвищення ефективності реагування регіональної економіки на нові виклики зовнішньої торгівлі
	Соціалізація торгівлі	Підтримка регіональними органами влади гуманітарних ініціатив, забезпечення доступу до необхідних товарів для вразливих груп, розвиток соціально орієнтованих бізнес-моделей зовнішньоекономічної діяльності
Політичні	Зміцнення зв'язків	Посилення дипломатичних зусиль для забезпечення безпеки торгових шляхів, укладання міжнародних угод для обхідних шляхів постачання товарів
	Переговори та угоди	Проведення переговорів та укладання довгострокових угод, створення нових міжнародних торгових шляхів
	Політична стабілізація	Проведення політичних реформ і переформатування моделі місцевого самоврядування для створення сприятливих умов розвитку зовнішньої торгівлі

Першу групу становлять інституційні інструменти, що охоплюють законодавчі та правові зміни для прискореного ухвалення нормативних актів, спрямованих на забезпечення безпеки торгівлі та економічної стабільності регіонів. Відповідно, передбачається створення привабливого правового середовища, яке дозволяє оперативно реагувати на зовнішньоторговельні тенденції та гармонізувати інтереси вітчизняного бізнесу в процесі адаптації до нових глобальних реалій і викликів. Одним із важливих аспектів є спрощення законодавчих процедур, зокрема шляхом усунення надмірних адміністративних бар'єрів та вдосконалення вітчизняного законодавства щодо захисту прав учасників зовнішньоторговельних відносин. Крім того, органи центральної та місцевої влади повинні розробити стандарти і норми, які забезпечують безперервність зовнішньоторговельної діяльності, знижуючи ризики і загрози для економічної безпеки та стабільності регіональної економіки.

Поряд із цим вагоме значення має антикризове управління, яке передбачає створення спеціалізованих структур, що відповідатимуть за моніторинг і оцінку потенційних загроз для економіки та зовнішньоторговельної безпеки регіонів. Важливим компонентом антикризового управління є реалізація заходів, які забезпечують стабільність і підтримку найбільш уразливих секторів регіональної економіки, що можуть зазнати найбільших втрат від посилення зовнішньоторговельних ризиків та загроз, викликаних війною.

Важливим компонентом інституційного формування системи зовнішньоторговельної безпеки регіонів є міжрегіональна координація, що покликана забезпечити взаємодію органів місцевої та центральної влади для оперативного реагування на порушення логістичних ланцюгів, блокування торговельних шляхів та інші виклики під час воєнних дій.

Надомість до економічної групи інструментів зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни доречно віднести засоби та заходи, спрямовані на підтримку та стимулювання ділової активності бізнесу. Зокрема, ключову роль має фінансово-кредитна підтримка, яка охоплює пільгове кредитування, субсидії та інші форми фінансової допомоги підприємствам, що зазнали втрат унаслідок війни. Важливим інструментом є інвестиційні стимули, які передбачають створення сприятливих економічних умов для інвесторів, готових вкладати кошти в українську економіку навіть під час воєнних дій. Така політика дозволяє забезпечити не тільки збереження економічної стабільності регіону в умовах війни, а й підтримку довгострокового розвитку в повоєнному періоді. Значну вагу має також страхування ризиків, що включає програми захисту бізнесу від воєнних і економічних загроз. У підсумку реалізація такого інструментарію сприяє компенсації втрат бізнесу та забезпечує додаткові гарантії збереження зовнішньоторговельної активності регіонів у воєнних і кризових умовах.

До технологічної групи інструментів зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни віднесено засоби, спрямовані на цифровізацію процесів, оптимізацію логістики та підтримку інноваційних рішень місцевого бізнесу. Так, цифровізація зовнішньої торгівлі передбачає використання інформаційно-комунікаційних платформ для зниження ризиків і загроз здійснення зовнішньоторговельних операцій. Важливим напрямом державної політики цифровізації має стати автоматизація митних процедур, яка дозволяє скоротити час і витрати на оформлення товарів, зменшити адміністративне навантаження на бізнес, знизити корупційні ризики та створити необхідні умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі.

Окрему роль відіграє модернізація логістики, яка включає впровадження новітніх технологій, що дозволяють забезпечити доставку товарів навіть за умов блокади або пошкодження інфраструктури, зменшуючи залежність від традиційних транспортних маршрутів. Значну роль також відіграє підтримка стартапів, орієнтованих на розвиток інноваційних технологій для створення альтернативних логістичних рішень та онлайн-платформ для зовнішньої торгівлі.

В умовах війни зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів вимагає від органів центральної та місцевої влади впровадження інструментів, орієнтованих на розширення торговельних можливостей, активізацію дипломатичних зусиль і підтримку вітчизняного виробництва. Одним із ключових інструментів є диверсифікація ринків, яка передбачає пошук нових торговельних партнерів та укладання угод із країнами-союзниками. Водночас важливу роль відіграє дипломатія, що включає активне укладання двосторонніх і багатосторонніх угод, спрямованих на створення альтернативних маршрутів постачання. Такі заходи допомагають уникнути торговельних блоkad, забезпечуючи доступ до необхідних ресурсів та підтримку експорту. Крім того, значний вплив має протекціонізм, який через фінансування та пільгове оподаткування локальних виробників сприяє зменшенню імпортозалежності регіональної економіки.

Доречно відзначити ключове значення соціального інструментарію, спрямованого на відновлення зайнятості, розвиток нових кваліфікацій і соціальну підтримку населення, постраждалого від війни. Створення робочих місць для внутрішньо переміщених осіб та осіб, які постраждали від війни, повинно включати можливості працевлаштування у сферах, безпосередньо пов'язаних із зовнішньою торгівлею. Важливою

складовою є перепідготовка людей у нових професіях, орієнтованих на розвиток зовнішньої торгівлі, що дозволяє їх адаптувати до потреб глобальних і локальних ринків, зменшуючи ризики, пов'язані з воєнними діями та блокуванням традиційних маршрутів. Крім того, ключове значення має створення тимчасових робочих місць і житла в безпечних зонах для забезпечення нормального функціонування зовнішньої торгівлі, що включає створення хабів для зберігання та переробки товарів, перевантаження та розподілу продукції, які можуть замінити пошкоджені або заблоковані логістичні шляхи.

До політичних інструментів зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни слід віднести комплекс засобів і заходів, спрямованих на активізацію дипломатичних зусиль і ведення переговорів для забезпечення нових шляхів зовнішньої торгівлі. Так, через переговори з іншими країнами для створення альтернативних або обхідних маршрутів постачання товарів можна очікувати забезпечення безпеки торговельних шляхів. Укладання міжрегіональних торговельних угод з іншими країнами дозволяє не лише забезпечити стабільні постачання товарів, а й сприяти розвитку альтернативних маршрутів. Більше того, посилення верховенства права в постраждалих від війни регіонах дозволяє створити сприятливі умови для зовнішньоекономічної діяльності та зберегти довіру іноземних інвесторів до країни загалом.

ВИСНОВКИ

Зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів має ключове значення для національної безпеки України, особливо в умовах війни. У цей складний період, коли традиційні торговельні маршрути можуть бути заблоковані, а економічна ситуація стає все більш нестабільною, забезпечення безпечної зовнішньої торгівлі є важливою складовою стійкого функціонування національного господарства. Більше того, зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів є не лише економічним, а й стратегічним завданням для підтримки національної безпеки України в умовах війни та повоєнного відновлення.

З огляду на особливості зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України в умовах війни, відповідний інструментарій доречно розділити на кілька основних груп: інституційну, економічну, технологічну, ринкову, соціальну та політичну. Комплекс цих інструментів має охоплювати широкий спектр заходів і засобів, спрямованих на підтримку стабільності та відновлення зовнішньої торгівлі регіонів в умовах воєнних дій. Зокрема,

такі інструменти повинні включати: законодавчі зміни, антикризове управління, цифровізацію торгівлі, фінансову та інвестиційну підтримку, розвиток нових ринків і дипломатичні зусилля для забезпечення безпечних торгових шляхів.

Подальші дослідження інструментів зміцнення зовнішньоторговельної безпеки регіонів України доречно зосередити на аналізі їх ефективності з урахуванням впливу війни та поетапного повоєнного відновлення. Враховуючи високу непередбачуваність і швидкість появи нових викликів, важливо досліджувати можливі сценарії розвитку ситуації та прогнози щодо зміни зовнішньоторговельної безпеки регіонів України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабець І. Г. Зовнішньоторговельна безпека регіонів України: внутрішні та зовнішні загрози в умовах воєнного стану. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 101–110.
DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>
2. Бабець І. Г. Теоретико-методологічні засади дослідження впливу зовнішньоекономічних чинників на економічну безпеку регіонів України. *Проблеми економіки*. 2021. № 4. С. 85–91.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-85-91>
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л. Стратегічні орієнтири політики імпортозаміщення в Україні: регіональні особливості та аспекти економічної безпеки. *Економіка України*. 2019. № 7–8. С. 16–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2019_7-8_4
4. Заїка О. О. Зовнішньоторговельна безпека регіону та її місце в системі національної безпеки. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-77>
5. Петелицький М. Концептуальні підходи до формування зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації. *Академічні візії*. 2024. Вип. 37.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14184672>
6. Петренко Н. О., Поліщук П. А. Формування економічної безпеки регіону: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21–22. С. 112–118.
DOI: [10.32702/2306-6814.2020.21-22.112](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.21-22.112)
7. Редько К. Ю., Ткаченко І. О. Аналіз стану міжнародної торгівлі України в умовах повномасштабного вторгнення. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2022. № 2. С. 215–222.
8. Соколовська О. М. Проблеми зовнішньої торгівлі України та її регіонів у контексті світової кризи. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1. С. 97–102.
DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).97-102](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).97-102)

9. Тимчишин Ю. В. Інструментарій дослідження підходів до забезпечення економічної безпеки регіонів. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 83–88.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-83-88>
10. Ilyash O., Lupak R., Dzhadan I., Kolishenko R. Assessing Structural Components of Investment and Innovation Provision of Economic Security in the Basic Types of Economic Activity. *Journal of Economy Culture and Society*. 2021. Vol. 63. P. 17–37.
DOI: [10.26650/JECS2020-0038](https://doi.org/10.26650/JECS2020-0038)
11. Ilyash O., Lupak R., Vasylytsiv T., Hetmanskyi V. Models of efficiency of functioning in trading enterprises under conditions of economic growth. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 2021. No. 51. P. 7–24.
DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2021-0001>
12. Kunytska-Ilyash M., Hrymak O., Dubyna M., Berezivskyi Y., Zbarska A. Innovation- and Technology-Driven Development of Economy: Strategic Imperatives for Realizing Regional Development Capacity. *Science and Innovation*. 2022. No. Vol. 18. No. 4. P. 41–54.
DOI: <https://doi.org/10.15407/scine18.04.041>

REFERENCES

- Babets, I. H. (2021). Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia vplyvu zovnishnoekonomichnykh chynnykiv na ekonomichnu bezpeku rehioniv Ukrainy [Theoretical and methodological foundations for studying the influence of foreign economic factors on the economic security of Ukrainian regions]. *Problemy ekonomiky*, 4, 85–91.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-85-91>
- Babets, I. H. (2022). Zovnishnotorhovelna bezpeka rehioniv Ukrainy: vnutrishni ta zovnishni zahrozy v umovakh voiennoho stanu [Foreign trade security of Ukrainian regions: Internal and external threats under martial law]. *Rehionalna ekonomika*, 2, 101–110.
DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>
- Ilyash, O., Lupak, R., Dzhadan, I., & Kolishenko, R. (2021). Assessing structural components of investment and innovation provision of economic security in the basic types of economic activity. *Journal of Economy Culture and Society*, 63, 17–37.
DOI: <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0038>
- Ilyash, O., Lupak, R., Vasylytsiv, T., & Hetmanskyi, V. (2021). Models of efficiency of functioning in trading enterprises under conditions of economic growth. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 51, 7–24.
DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2021-0001>
- Kunytska-Ilyash, M., Hrymak, O., Dubyna, M., Berezivskyi, Y., & Zbarska, A. (2022). Innovation- and technology-driven development of economy: Strategic imperatives for realizing regional development capacity. *Science and Innovation*, 18(4), 41–54.
DOI: <https://doi.org/10.15407/scine18.04.041>

- Petelytskyi, M. (2024). Kontseptualni pidkhody do formuvannia zovnishnotorhovelnoi polityky v umovakh hlobalizatsii [Conceptual approaches to the formation of foreign trade policy in the context of globalization]. *Akademichni vizii*, 37.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14184672>
- Petrenko, N. O., & Polishchuk, P. A. (2020). Formuvannia ekonomichnoi bezpeky rehionu: teoretyko-metodologichniy aspekt [Formation of economic security of the region: Theoretical and methodological aspect]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 21–22, 112–118.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.21-22.112>
- Redko, K. Yu., & Tkachenko, I. O. (2022). Analiz stanu mizhnarodnoi torhivli Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoho vtornnennia [Analysis of the state of international trade of Ukraine in the conditions of full-scale invasion]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, 2, 215–222.
- Sokolovska, O. M. (2020). Problemy zovnishnoi torhivli Ukrainy ta yii rehioniv u konteksti svitovoi kryzy [Problems of foreign trade of Ukraine and its regions in the context of the world crisis]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1, 97–102.
DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).97-102](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).97-102)
- Tymchyshyn, Yu. V. (2019). Instrumentarii doslidzhenia pidkhodiv do zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehioniv [Tools for studying approaches to ensuring the economic security of regions]. *Biznes Inform*, 6, 83–88.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-83-88>
- Vasyltsiv, T. H., & Lupak, R. L. (2019). Stratehichni oriientyry polityky importozamishchennia v Ukraini: rehionalni osoblyvosti ta aspekty ekonomichnoi bezpeky [Strategic guidelines of import substitution policy in Ukraine: Regional features and aspects of economic security]. *Ekonomika Ukrainy*, 7–8, 16–32.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2019_7-8_4
- Zaika, O. O. (2024). Zovnishnotorhovelna bezpeka rehionu ta yii mistse v systemi natsionalnoi bezpeky [Foreign trade security of the region and its place in the national security system]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 60.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-77>

УДК 378.4.014.54:005.342](477) (045)

JEL Classification: O13; Q24; R13

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-198-205>

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

© 2025 ТОПАЛОВА І. А.

УДК 332.33.711(045)

JEL Classification: O13; Q24; R13

Топалова І. А. Формування природно-ресурсного потенціалу Причорноморських регіонів України в сучасних реаліях

Актуальним і пріоритетним напрямком подальшого соціально-економічного розвитку регіонів постає ефективне управління їх природно-ресурсним потенціалом. Даний потенціал має вирішальне значення для воєнного та повоєнного відновлення регіонів України, оскільки він забезпечує базу для економічної діяльності, створення матеріальних благ, здійснює розподіл продуктивних сил, впливає на якість життя населення та визначає конкурентні переваги території. Метою даного дослідження є виявлення впливу викликів і загроз зовнішнього оточення на природно-ресурсний потенціал регіонів України в сучасних умовах. Дана мета дозволила сформулювати такі завдання: визначити виклики та обмеження щодо формування природно-ресурсного потенціалу у військовий час; проаналізувати забезпеченість територій європейських країн і регіонів основними ресурсами; розглянути видобувний потенціал регіонів України; проаналізувати структуру природно-ресурсного потенціалу Причорноморських регіонів; окреслити шляхи подальшого розвитку Причорноморських регіонів. Для воєнного часу та повоєнного відновлення України виявлення такого пріоритетного напрямку є необхідним з погляду пошуку нових моделей економічного розвитку з продукуванням інновацій та цифрових технологій, бюджетоутворювальних статей доходів, забезпечення ресурсомістких видів економічної діяльності, нарощення природних ресурсів та їх оптимального використання за умови дотримання екологічності. У сучасних воєнних умовах і повоєнного відновлення країни та її регіонів чітко окреслюється питання ресурсної безпеки, нарощення природно-ресурсного потенціалу, екологічної безпеки. На окремих територіях України склалась ситуація, при якій природне середовище не в змозі самостійно очиститись і відтворитись.

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал, регіони, забезпеченість ресурсами, видобувний потенціал регіонів України, виклики і загрози воєнного та повоєнного часу.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 15.

Топалова Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу розвитку підприємництва, Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (Французький бульвар, 29, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: djesi@te.net.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7845-6612>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/883130>